

Literatura: Řád církevní Jednoty Bratří českých z r. 1632 s poznámkami Komenského. 1897. — Dekrety Jednoty bratrské. 1865 vyd. Gindely. — Gindely: Geschichte der böhmischen Brüder. I., II. 1857—58. — Skalský: Zpráva potřebná o bratřích soudcích, pomocnicích při zbořích Páně v Jednotě bratrské (z r. 1609) 1906. — Skalský: Dva visitační řády Jednoty bratrské. — Týž: Řád zvláštní mezi bratřími z r. 1609, v. 1907. — Lasitský: Obraz Jednoty bratrské. Českobudějovická diaspora r. 1920. — Kapras: Práv. dějiny zemí kor. Čes. D. II. § 68. — Hrejsa: Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny. 1912. — Winter: Život církevní v Čechách. I., II. 1895—96. — Brandl: Domy bratrské. ČMM. XI. 1879. — Cvrček: Paměti o sborech bratrských na Moravě ze stol. XVI. ČMM. XXIII. 1891. — Goll: Chelčický a Jednota v XIV. stol. — Týž: Quellen und Untersuchungen zur Geschichte der böhmischen Brüder I., II. 1878—82. Bidlo: Jednota v cizině, zvláště v Polsku. I., II., III.

Zprávy.

Nynější stav československého bankovníctví. Na toto thema měl dne 16. února t. r. pan ředitel Karásek ve Státovědecké společnosti zajímavou přednášku, kde zmínil se o nesporném velkém významu bank pro celý hospodářský vývoj země, prohlásil, že vlastní podnikatelský typ bank, banky obchodní, nejsou svým původem staré. Jsou to »děti kapitalismu«, jak se vyvinul během posledních let, toho kapitalismu, jenž práci považuje za zboží a vyžaduje velké energie duševní k řízení hospodářského chodu. K prosperitě bank vyžaduje se velký tábor strážatelský a technické znalosti výroby a možnosti odbytu, a nezbytný jest pro ně činitel úvěrový, ve formě cenného papíru.

První banka obchodní byla založena v Belgii 1827, pak následovala 1834 Anglie, 1848 Německo, 1852 Francie, v letech 80 Vídeň, a teprve v letech šedesátých Praha. Vznik a vývoj jich souvisí s hospodářským pokrokem jednotlivých zemí, třebaž že vzrůst jich byl v různých zemích různý.

Na vývoj bank působily také jiné vlivy jako staré kultury národohospodářské, mezinárodní styky, společenská výchova, sociální struktura a pod.

A tak v Anglii obchodní banky věnovaly se sbírání úspor mezi obyvatelstvem, mezinárodnímu placení. Při pověstném konservatismu anglické povahy není vliv bank na průmysl velký, neboť tam průmysl byl dřív než banky, a zvykl si na opatrování prostředků bez jich pomoci.

Ve Francii, jak již celá letora francouzského národa jest na jedné straně konservativní, aby na druhé straně se utápěla v plánech přímo fantastických, nesl se i vývoj tímto směrem. Po velkých nezdarech v letech 1852—80, vidíme, že z malého provinciálního ústavu Crédit Lyonnais stává se banka světového jména.

V Německu hned od počátku banky věnovaly se cílevědomému podporování průmyslu, a státních zájmů za hranicemi, a v této tradici i nyní pokračují.

U nás byla v letech 50tých první fil. vídeňské Creditky, až byla založena Čes. eskontní banka německým kapitálem, po ní Hospodářská úvěrní banka kapitálem šlechty, pak skrovná tehdy Živnostenská banka. České podnikání bankovní bylo slabé. Chyběla mu opora, neboť venkov nebyl navyknut na banky, a průmyslu českého nebylo.

Až teprve od let 1891, kdy nastal živý ruch v celém podnikání českém, zvláště pak v dobách hospodářské konjunktury od 1903—4—5, nastal velký rozmach. Během 8 let bylo založeno 7 nových bank, a kapitál byl umísťován i ve slovanské cizině. To ale byl extrém. V letech

1913—4 nastala reakce, mnohé banky utrpěly ztráty, že ani dividendu nevyplácely.

V tomto ohledu pomohla jim válka. Velká inflace, vzestup cen, a jiné převraty hospodářské umožnily jim, že do doby samostatného života státního byly posíleny.

Velký vývojový vzestup předválečný dokumentuje fakt, že kdežto 1903 měly banky svého vlastního kapitálu 150 mil. K., měly ho 1911 již 600 mil. K., 1914 pak již 1 miliardu.

Než tenkrát vznikl boj bank s lidovými ústavami spořitelními o vklady a vzájemná nedůvěra mezi nimi. Banky brzy uznaly však nemožnost dalšího boje a tak byla uzavřena 1./12. 1913 dohoda mezi bankami a ukladacími ústavami, která jest zachovávána dosud. Uvážiti sluší, že banky a lidové ukladací ústavami mají celkem zcela rozlišný kádr ukladatelů. Kdežto tyto spravují vklady malých strádálů, u nich jsou to většinou větší zákazníci. Faktum ale také jest, že čs. banky jsou závislé do jisté míry také na těchto ústavech, neboť asi 2 miliardy vkladů u nich uložených, ukládají se opět u bank.

Pokud jde o národnostní poměry v bankovníctví, až do války měl český živel menší podíl na něm než německý. Ovšem že i u německých bank byl uložen kapitál český, ale rozhoduje, jakým způsobem se s tímto kapitálem disponuje, a na to v první řadě, ne-li výlučně, má vliv správa ústavu.

Válka přinesla velkou konjunkturu českému zemědělství, a tím se stalo, že 38% vkladů jest uloženo v bankách německých, 62% v bankách českých, a odpovídal by pak asi ten poměr národnostním rozvrstvením.

Kdežto před válkou poměr vkladů k vlastním prostředkům banky byl asi 3 : 1, stává se nyní, že poměr ten jest u českých bank 9 : 1, ba u Živnostenské banky dokonce 14 : 1. Stav ten se vysvětluje tím, že naše obecenstvo nemá pochopení pro akcie, které pokládá za předmět spekulace, nikoli za papír ukladací. Zvláště obecenstvo z venkova má strach z akcie a ukládá své peníze na vkladní knížky. Tím se stává trh neschopným přijati nové akcie, ač základna činnosti bank se rozšířila, nehledě k poklesu valuty.

Rečník pak rozhovořil se o problémech, před něž jest postavena bankovní politika. Stát jest oprávněn žádati na bankách, aby se podrobily ustanovením diktovaným státním prospěchem. Banky spravují velký svěřený kapitál. I bude činnost státní v tomto směru nésti se dvojím směrem: 1. zabezpečiti bezpečnost uloženího bohatství, 2. míti na mysli hospodářský význam jeho užívání.

1. Snahy po větší bezpečnosti vkladů u bank objevily se vždy v dobách hospodářsky nestálých. Zostřením dohledu, koncesním systémem a podobnými opatřeními se mnoho nepomůže. Více docílí se hospodářským vzděláním obyvatelstva a vidíme, že v zemích vyspělých buď vůbec není takových nucených prostředků, nebo velice málo. Velký vliv tu má také veřejný tisk. Ten ve Francii a Belgii nestojí na velké výši, za to v Německu jest velice vyspělý. Volnosti tisku musí se ovšem používati rozumně a inteligentně.

2. Způsob, jak banky používají svého kapitálu, bývá předmětem ostrých mnohdy kritik. Obchodní banky mohou velice učiniti, ale také mnoho zkazit. Obchodní banky mají na svědomí intenzitu a míru hospodářského vývoje. Mají nejlepší přehled o investiční politice a vývojových možnostech jednotlivých průmyslových odvětví. V praxi, příznává řečník, se mnoho hřešilo proti správnému postupu. Doufá ale, že vývoj sám má v sobě korektivu, že žene železnou silou k opatrné a klidné politice bankovní.

A v tomto ohledu jest velice důležitým činitelem cedulová banka, snižujíc nebo zvyšujíc diskontní sazbu. Jest poznati, že náš Bankovní úřad min. fin., který nyní vykonává u nás funkci banky cedulové, si počínal velice správně, a že národní hospodářství naše zachránil od mnohých škod. Jinak na zásahy a intervence státní moci není možno spoléhati.

Řečník přechází pak na otázky osobní v našich bankách, a přichází k závěru, že personál jich nestojí na plné své výši. Není se co

diviti, neboť nebyla tradice, to společenské prostředí, jež vytváří příznivou atmosféru, a v neposlední řadě jest i vina v názoru naší inteligence na kapitál. Zapomíná se, že kapitál sám o sobě jest mrtvou hmotou, která teprve osobností jest oživena. Rečníku se zdá, že v bankách samých není dosti přihlíženo k schopnosti jednotlivých činitelů.

Zisková a finanční politika obchodních bank jest nyní úplně jiná, než byla před lety. Tenkrát celý zisk podniku se rozdělil ve formě dividendy; tu pak vyplácela se spekulace v akciích. Nyní v tomto směru vládní politika klidného vývoje: v dividendu dělí se jen zisky normální, vznikající z rozdílu úroků, jež banka přijímá, a které sama platí, všechny ostatní zisky (mimořádné) stírají se pro doby zlé. Tato politiku mohou ovšem provozovati banky silné. Banky malé i nyní vypadají z tohoto rámce správného hospodaření.

S tím souvisí také snaha po koncentraci bank, se všemi výhodami, které pro banku v tom vznikají. Velkobanka působí již svou silou atrakční, vybírá si nejlepší obchody, naproti tomu stinnou stránku má ten postup tím, že o celém hospodářském vzestupu ve státě rozhodují 3—4 velkobanky, aspoň negativně.

Zákon koncentrační jeví se v celém světě; i u nás byly fuse stíženy ustanovením o dani likvidační. Nyní toto ustanovení bylo zrušeno, a jest doufati v silnou snahu spojovací. Ve velké bance může býti organizace lépe vybudována, bezpečnost i likvidita zabezpečena.

Oproti snaze soustředovací pozoruje se také tendence decentralizační, zřizováním filiálek, kde jen to jest trochu možno. Tato tendence jest nyní ochromena pro velké režijní náklady spojené s udržováním odboček.

3 léta samostatného života šly bankám velice k duhu. Hospodářský život český se velice rozvinul a absorboval i do sebe živly cizí, aby je dovedl podřídití svému vlivu. Stav filiálek vídeňských bank není u nás z našeho hlediska ideální, ale stačí zatím.

Snaha našich bank musí býti prováděti politiku hospodářskou, obrannou na všechny strany. Ani účast cizího kapitálu v našich bankovních podnicích není žádoucí. Nutno míti na mysli, že jen v nás samých jest síla, že máme síly dost, abychom zdárně mohli pokračovati v díle započatém.

Dr. Karel Novák.

LITERATURA.

Prof. Dr. Jaroslav Kallab: Úvod ve studium metod právnických. Kniha druhá. Hlavní směry. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských. Svazek IV. Vydáno s podporou ministerstva školství a národní osvěty a České akademie věd a umění.) V Brně 1921. Nakladatelství Barvič a Novotný. Str. 266. Cena 30 Kč. bez přírážky. — Po vylíčení základů své metodologie (srv. náš referát na 38. a násl. str. III. ročníku tohoto listu) přechází prof. Dr. Kallab ve své druhé knize ke kritickému nástinu význačných metodologických typů, totiž teoretického, exaktního, praktického a pragmatického. Předváděje nejvýznačnější představitele těchto metodologických směrů, zaujímá k nim Kallab kritické stanovisko s hlediska své metodologie, kterou vyloužil v první své knize. Nemůže býti účelem těchto řádků reprodukovati věrně zajímavou kritiku autorovu, nýbrž pouze upozorniti na myšlenkovou bohatost druhé knihy.

Kniha rozpadá se na čtyři díly. První díl jest věnován směrům teoretickým, totiž směru historickému a sociologickému.

Za typického reprezentanta směru historického pokládá Kallab Bergbohma, jehož spis: Jurisprudenz und Rechtsphilosophie bere za základ své právní analýse. Historický směr má tendenci proti učení přirozenoprávnímu. Bergbohm vylučuje právo přirozené z vědeckých